

A JKP TARTOMÁNYI SZERVEZETE VI. ÉRTEKEZLETÉNEK 40 ÉVES ÉVFORDULÓJA

1940 szeptemberének első felében tartották meg Kamenicán Jugoszlávia Kommunista Pártja vajdasági szervezetének hatodik tartományi értekezletét, amelyen 30 küldött vett részt. Vajdaság kommunistái ezzel jelentősen hozzájárultak a JKP V. országos értekezletéhez, amelyet, mint ismeretes, egy hónappal később tartottak meg Zágrábban. Minden túlzás nélkül megállapíthatjuk, hogy ezzel az országos értekezlettel egyúttal lezárult a párt eszmei-politikai megújulásának korszaka, s új forradalmi távlatok nyíltak.

Vajdaságban a hatodik tartományi értekezlet időszakában 6 kerületi, 15 járási és 14 helyi pártbizottság működött, s körülbelül 650 párttagot tartottak nyilván. A pártszervezetek újjáalakulását Vajdaságban is ugyancsak válságos időszak előzte meg. Az 1936-os lebukások és az akkori tartományi pártvezetőség egy részének elítélése és bebörtönzése után az illegális pártszervező munka Vajdaságban is rövid időre úyszólván teljesen megszűnt. Hamarosan azonban radikális változások történtek a párt vezetésében, és 1937-től Tito elvtárs vezetésével a JKP valóban a dolgozók, az elnyomott nemzetek és nemzetiségek pártja lett, amely a súlyos nemzetközi helyzetben megfelelően történelmi hivatásának és képes volt a tömegeket átfogó forradalmi mozgalmak irányítására. Tartományunkban ekkor már új pártszervezők fáradoztak az illegális pártszervezetek újjáalakításán (Žarko Zrenjanin Učo, Svetozar Marković Tozo, Radivoj Ćirpanov, Mayer Ottmár, Kis Ernő, Szervó Mihály és a többiek). Feltétlenül szólnunk kell erre az időszakra vonatkozólag a Híd című folyóiratról is, amely 1937-től kezdve a JKP magyar nyelvű folyóiratává vált, s eszmei-politikai irányvonalával nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a vajdasági magyar nép egy részénél jelentkező revizionista gondolat lényegében megmaradt a maga elszigeteltségében. Ettől az időszaktól kezdve a folyóirat szerkesztője Mayer Ottmár, a szabadkai helyi, majd a kerületi bizottság titkára volt.

A tartományi értekezleten elhangzott beszámolókból és határozatokból megállapíthatjuk, hogy három kérdéskomplexum dominált: az egy-

séges munkás-paraszt front további kiépítése, a soknemzetiségű Vajdaság számára különösen primáris nemzetiségi viszonyok megoldása és Vajdaság autonómiájának koncepciója. Az egyik beszámolóból kitűnik, hogy a párttagság egyharmadát a magyar nyelvű szervezett munkások képezték. Az új tartományi pártvezetőségbe a magyar szervezett munkások közül Mayer Ottmárt és Kis Ernőt választották be. A hatodik tartományi pártértekezlet határozatait és az új tartományi pártvezetőség összetételét az V. országos értekezlet hitelesítette.

A hatodik tartományi értekezlet negyvenéves évfordulója alkalmából 1980. november 19-én és 20-án Újvidéken hétnapos országos szintű szimpoziumot tartottak, amelyen számos közéleti munkás, történész és a hatodik tartományi pártértekezlet még élő résztvevője jelent meg.

A résztvevőket Ljubiša Stankov-Zemba, a VKSZ Marxista Központjának igazgatója üdvözölte. Bevezető beszámolójának vezérgondolata az volt, hogy csak azok a társadalmi folyamatok állják ki a történelmi megpróbáltatásokat, amelyek egyben társadalmi haladást jelentenek. Kétségtelenül ezek sorában említhetjük a JKP V. országos és hatodik tartományi értekezletét is, amelynek határozatait a történelem már régen hitelesítette. Ugyanakkor méltatta Tito munkásságát is, amely új korszakot jelentett Jugoszlávia forradalmi munkásmozgalmában. Az első előadást dr. Danilo Kecić tartotta. Ismertette Vajdaság akkori társadalmi-politikai, gazdasági helyzetét, a szociális és nemzetiségi kérdéseket, amelyek az akkori uralkodó körök politikájának következményei voltak, amelyen a nagyszerb burzsoázia osztályérdekei jutottak kifejezésre. Külön figyelmet fordított a párton belüli eszmei és szervezési fogyatékoságokra, az előbbi időszak frakciós harcainak súlyos következményeire, továbbá a JKP megújulására, miután vezetését Tito vette át. Értékelést adott arra vonatkozólag is, hogy a hatodik tartományi értekezlet nemcsak a vajdasági kommunistáknak az V. országos értekezletre való felkészülését jelentette, hanem a tartomány összes demokratikus erőinek a fasizmus elleni harcra való felkészülését is.

Dr. Milan Mali előadásában behatóan elemezte a hatodik tartományi értekezlet határozatait és platformját, amely lehetővé tette, hogy Vajdaság nemzeti és nemzetiségi Tito vezetésével hamarosan harcba induljanak és forradalmi úton rakják le a szocialista társadalom alapjait. Dr. Vićentije Đorđević előadásában arról beszélt, hogy milyen módon járult hozzá Josip Broz Tito, a JKP főtitkára, a vajdasági pártszervezetek eszmei-politikai és szervezeti felépítéséhez az 1938—1941 közötti időszakban. Megállapította, hogy a JKP Tito vezetésével a háború előtt az ország első rangú tényezőjévé vált, és felkészülten várta a következő sorsdöntő eseményeket. Tito ebben az időszakban rendszeres személyi kapcsolatot tartott fenn a tartományi pártvezetőséggel, s többször hangsúlyozta, hogy a vajdasági pártszervezetek országos szinten is a legjobbak közé tartoznak. A JKP programjában, Tito vezetése alatt, külön jelentősége van annak a forradalmi célkitűzésnek, hogy véget vessenek a nemzeti türelmetlenségnek és olyan jugoszláv államberendezést

valósítsanak meg, amelyben az ország népei és nemzetiségei teljes egyenjogúságot nyernek. A többnemzetiségű Vajdaságra a pártprogramnak ez a része külön jelentőséggel bírt. Ezért nem véletlen, hogy erre az időszakra esik Vajdaságnak, mint külön autonóm egységnek a létrejöttéről alkotott koncepciók teljes kifejezésre juttatása.

Dr. Lóbl Árpád előadásának témája az volt, miként viszonyultak a magyar szervezett munkások a jugoszláviai nemzetiségi kérdés megoldásához. A kérdésről alkotott pozitív elképzelésük már a húszas években kifejezésre jutott, amikor a Szervezett Munkás című szakszervezeti lapjuk hasábjain éles hangon állást foglaltak az akkori Magyar Párt politikája ellen, amely a magyar munkásság megnyerésére is kísérleteket tett, és a nemzeti alapon álló politikai szervezkedés elsődlegességét hangoztatta, de lényegében a magyar polgárság érdekeit védte és mindig kész volt az egyezkedésre a szerb burzsoáziával a magyar munkásság kárára is. A vajdasági magyar szervezett munkásság azért többségében a JKP-nek a nemzeti kérdésben elfoglalt álláspontjának a híve volt.

Dr. Branislav Vranešević az újvidéki nyomdász munkások szakszervezeti tagságának eszmei-politikai érlelődését ismertette, a JKP konszolidációjának időszakára vonatkozólag.

Dr. Todor Stojkov Jugoszlávia pártpolitikai és társadalmi viszonyairól adott átfogó képet, különös tekintettel a vajdasági belpolitikai helyzetre a többnemzetiségű Vajdaságban, a hatodik tartományi pártterkezet időszakában.

Dr. Ljubivoje Cerović Vajdaság haladó egyetemi ifjúsági mozgalmáról adott átfogó képet. Egyetemi hallgatóink a belgrádi és zágrábi egyetem szervezeteiben fejtettek ki politikai tevékenységet (vajdasági akadémiai étkezde Belgrádban, Mihajlo Polit Desančić Zágrábban, Svetlost Szabadkán), de hasonló szerepük volt a vajdasági egyetemi hallgatók nemzeti alapon létrejött szervezeteinek (a magyar egyetemi hallgatók Bólyai Farkas nevű szervezete, a román, csehszlovák és ruszin egyetemi hallgatók szervezetei).

Dr. Danilo Kecić második előadásában ugyancsak az ifjúság forradalmi harcát ismertette, amelynek vezérgondolata az Ifjúkommunista Szövetség és általában a haladó ifjúsági mozgalom eszmei kölcsönhatása volt. Különösen értékes adatokat közölt az ún. Vajdasági Ifjúság Kulturális és Gazdasági Mozgalma (OMPOK) szerepéről az ifjúkommunista mozgalom fellendítésében, függetlenül attól, hogy ezt a szervezetet még 1937-ben betiltották.

Dr. Miroljub Vasić előadásában szintén az ifjúkommunista mozgalmat ismertette, azonban a hangsúlyt a szervezeti kérdéseknek és a vajdasági ifjúkommunista mozgalomnak az ország más területén erősödő mozgalmával létrejött szervezési kapcsolatok ismertetésének szánta.

Az ifjúkommunista mozgalomról, a már ismertetett előadásokon kívül érdeklődést váltott ki Kaszás Sándor előadása a vajdasági forradalmi ifjúsági mozgalom szervezeti felépítéséről, tömegességéről és eszmei-politikai áramlatáról, a vajdasági hatodik pártterkezet időszakában.

Külön szólt a haladó magyar ifjúság álláspontjáról és a Híd című folyóirat jelentőségéről a vajdasági forradalmi munkásmozgalomban.

Dr. Mira Kalar-Dimitrijević munkájában elsődlegesen a szerémségi munkásosztály szociális szerkezetét, életkörülményeit és szervezetségi fokát, továbbá gazdasági küzdelmét ismertette a vajdasági hatodik pártértekezlet időszakában. Hasonló témakörű előadást tartott dr. Bosiljka Janjusević is, külön figyelmet fordítva a szerémségi és a horvátországi munkásmozgalom szervezési kapcsolataira, mivel — mint ismeretes — Szerémség ebben az időszakban közigazgatásilag Horvátországhoz tartozott.

Az országos tudományos értekezlet második napján dr. Bogumil Hrabak akadémikus a vajdasági szakszervezeti mozgalomról tartott előadást. Tudományos alapossággal — a többi előadóhoz hasonlóan — ismertette az illegális JKP fokozatosan erősödő eszmei-hatását az Egyesült Munkás Szakszervezetekben, amelyek reformista platformon álltak. Újabb történelmi adatokkal támasztotta alá a már lényegében ismert tényeket, hogy az akkori hatóságok részéről támogatott, ún. sárga szakszervezetek, vagyis a Jugoras nem válhattak komoly tényezővé a munkásosztály soraiban Vajdaságban, de az ország más területén sem. A vajdasági szakszervezeti mozgalom eszmei kérdéseiről és megosztottságáról szólt előadásában dr. Milenko Palić is, majd Đorđe Milanović Jugoszlávia társadalmában mind jobban kifejezésre jutó osztálykiéleződéséről tartott előadást. Külön kitért a vajdasági hatodik pártértekezlet jelentőségére a vajdasági munkásmozgalom osztályharcában. Ranko Končar magiszter, a vajdasági forradalmi munkásmozgalom forradalmi érlelődésének elméleti kérdéseit fejtegette, dr. Mészáros Sándor pedig a magyar szervezett munkások részvételéről szólt a vajdasági forradalmi munkásmozgalomban.

Szólnunk kell arról is, hogy az elhangzott vitákat érdekes és hasznos vita követte. Nagy érdeklődést váltott ki például dr. Nikola Petrović felszólalása, aki részvevője volt a vajdasági munkásmozgalomnak, s úgyszólván eddig még ismeretlen adatokat is közölt.

Ljubiša Stankov Zemba zárószavában elismeréssel szólt a tanácskozás részvevőinek munkájáról és erőfeszítéséről, hogy a vajdasági hatodik pártértekezletről való eddigi ismereteink bővüljenek. Javasolta, hogy az elhangzott beszámolókat jelentessék meg.